

Meidän Hattula

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
2025–2030

hattula

Sisällysluettelo

ALKUSANAT.....	2
1. JOHDANTO.....	4
2. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ	7
3. TAVOITTEET YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON EDISTÄMISEKSI HATTULAN KUNNASSA	10
4. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO KUNNAN ASIAKIRJOISSA	13
4.1. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyö esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa	13
4.2. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyö perusopetuksessa	13
5. HATTULAN KUNNAN TOIMINTAPERIAATTEET YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON TOTEUTTAMISEKSI.....	14
5.1. Hattulan kunnan eettiset toimintaperiaatteet.....	14
5.2. Turvallisemman tilan periaatteet.....	15
5. 3. Viestintä	16
6. YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON NYKYTILANNE HATTULASSA.....	17
6.1. Hattulan HYTE-kysely 2023	17
6.2. Valtakunnallinen Kouluterveyskysely 2023.....	17
6.3. Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitus	18
6.4. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely syksy 2024	18
7. ASIAKAS- JA ASUKASOSALLISUUS.....	20
7.1. Palautemahdollisuus.....	20
7.2. Kyselyt, asukastilaisuudet, kylätoiminta ja kolmannen sektorin osaamisen ja palvelujen hyödyntäminen.....	21
7.3 Osallistava budjetointi	22
7.4. Hyvinvointineuvosto	23
7.5. Vanhusneuvosto	21
7.5.1. Kanta-Hämeen alueellinen vanhusneuvosto.....	24
7.6. Vammaisneuvosto.....	24
7.6.1. Kanta-Hämeen alueellinen vammaisneuvosto	25

7.7. Nuorisovaltuusto	25
7.7.1. Kanta-Hämeen alueellinen nuorisovaltuusto.....	26
8. SANASTO	27
Lähteet	
Koulutukset	
Sähköpostilistat ja verkostokirjeet	
Tutkimustietoa	

Versiohistoria

Pvm	Versio	Tekijä	Kuvaus
25.11.2024	1.0	YHTA työryhmä	Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

ALKUSANAT

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo ovat vuosikymmeniä olleet ihmisten mielissä ja puheissa. Kiinnostus asiaan on johtanut moniin yhteiskunnallisiin parannuksiin yhteistyön avulla, mutta pahimmillaan ihmiset ovat yrittäneet vaikuttaa kokemuksiinsa epäkohtiin sotimalla tai muilla väkivallan teoilla. Meillä Suomessa yhteiskunta on monella mittarilla rauhallinen ja tasa-arvoinen, mutta parannettavaa löytyy aina, ihan meidän omasta Hattulastakin.

Mitä on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo? Jokainen ihminen kokee sen tavalla tai toisella. Yhteiskunnallisesti yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon ”kovaan ytimeen” kuuluu muun muassa mahdollisuus koulutukseen sekä vaikkapa oikeus äänestää vaaleissa tai jopa asettua ehdolle. Perusasiat ovat suomalaisessa yhteiskunnassa kunnossa, mutta ihmiset ovat erilaisia. Toiset saavuttavat nämä perusasiat helpommin kuin toiset, jotkut ihmiset tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset. Samanlainen toiminta kaikkien kanssa ei takaa yhdenvertaisuutta, sillä ihmiset ovat lähtökohdiltaan ja mahdollisuuksiltaan erilaisia. Tämän vuoksi yhteistyö ja heikompien tukeminen on tärkeää.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo edellyttävät monia asioita, mutta yksi tärkeimmistä on, että kukaan ei tunne olevansa ulkopuolinen. Kaikille tulisi antaa eroavaisuuksista huolimatta mahdollisuus ”kuulua joukkoon”. Ehkä juuri tuo joukkoon kuulumisen tai kuulumattomuuden tunne onkin ratkaiseva tekijä. Toki jokainen tuntee olevansa joissain tilanteissa ulkopuolinen, mutta tunne ei saisi olla jatkuva. Vahvimmissa on aina mahdollisuus vaikuttaa siihen, että kuuluvatko kaikki joukkoon vai eivät.

Hattulan kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma pyrkii vaikuttamaan tärkeään asiaan. Hyväkään suunnitelma ei kuitenkaan auta, jos sen toteutus jää vajavaiseksi ja toteuttaminen on kiinni ihan jokaisesta kuntalaisesta. Tämän johdosta onkin ensiarvoisen tärkeää, että jokainen meistä yrittää noudattaa niitä ohjeita ja periaatteita, joihin tämän suunnitelman perusteella tähdätään – ihan aluksi voisi vaikka opetella luopumaan pahoista puheista ja toisten aliarvioinnista. Pienilläkin teoilla on voi olla suuri merkitys!

Pekka Järvi, Hattulan kunnanjohtaja

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman työryhmän kokoonpano:

- Sivistys- ja hyvinvointijohtaja, Jari Wihersaari
- Perusopetuksen edustaja, rehtori Pirkko Lokinperä
- Vasemmiston edustaja, Tuomas Nieminen
- Perussuomalaisten edustaja, Heimo Miettinen
- Vihreiden edustaja, Johanna Roosendaal
- SDP:n edustaja, Antti Hämäläinen
- Keskustan edustaja, Kari Virtanen
- Vanhusneuvoston ja Kokoomuksen edustaja, Pia Yli-Pirilä
- Vammaisneuvoston edustaja, Timo Luopajarvi
- Vähemmistöjen edustaja, Aaretti Lindeman
- Nuorisovaltuutettu, Onni Englund
- Hyvinvointikoordinaattori, Mareena Laine
- Hyvinvointipäällikkö Anne Riihilahti

1. JOHDANTO

Tämä on Hattulan kunnan lakisääteinen toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2025–2030. Suunnitelman tarkoitus on toimia työvälineenä ja ohjeistuksena kehitettäessä kunnan toimintaa ja palveluita koskevaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Toiminnallinen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon suunnitelmallinen edistäminen on tärkeää, koska se tuottaa hyvinvointia ja mahdollistaa ihmisoikeuksien toteutumisen. Suunnitelma on samalla kuntatasoinen osallisuussuunnitelma.

Kuntalain 1 § mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Kunta on suunnitteluvälivollinen niin viranomaisena ja varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjänä, mutta myös työnantajana.

Kuntalain 37 § mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hattulan kunnan **strategia** on tehty vuosille 2022–2030. Strategian arvoja ovat helppous, ratkaisukyky, paikallisuus ja vakaus.

Kunnan ydinarvot

Helppous	Ratkaisukyky	Paikallisuus	Vakaus
<p>Hattulassa</p> <ul style="list-style-type: none">elämiseen tarvittavat lähipalvelut on turvattu kaikissa ikäisille ja kaikissa elämän olosuhteissa.nautit laadukasta sivistys-, kulttuuri- ja vapaa-ajan tarjonnasta sekä ainnuolautuksista luonnonympäristöistä.voit valita elämäntilanteeseesi sopivimman asumisratkaisun helposti kunnan asiantuntevassa ohjauksessa.sinulle yrittäjänä on tarjolla erinomaiset kasvu- ja kehittymismahdollisuudet.	<p>Hattulassa</p> <ul style="list-style-type: none">toimitaan ketterästi ja verkostomaisesti sekä uskalletaan uudistua.luodaan yhdessä elinvoimaa kaikille, otetaan kuntalaiset, yritykset ja muut sidosryhmät mukaan kehittämään uusia toimintatapoja.voit luottaa siihen, että kunta hoitaa tehtävänsä vastuullisesti, ripeästi ja joustavasti.	<p>Hattulassa</p> <ul style="list-style-type: none">asut maaseudulla valtatievarrella suurten kaupunkikeskusten kainalossa.koet tunnetta historiallisesta yhteydestä muinaisiin hämääläisiin torpista kartanoihin.saat olla osa aktiivista ja osallistuvaa yhteisöä.	<p>Hattulassa</p> <ul style="list-style-type: none">viinnyt arjessa, toissa ja lomalla kaikkina vuodenaikoina.huomioimme tulevat sukupolvet ja kestävä kehityksen tavoitteet.saat keskittyä elämään turvallista, itsesi nakoista elämää.

hattula
Kuntalaisten kunnassa

Tavoitteita ovat hyvinvoiva kuntalainen, mahdollistava ilmapiiri ja kestävä kehitys. Tämä toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on laadittu huomioiden kuntastrategia.

Perustuslain 6§:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja - perusoikeudet kuuluvat kaikille. Esimerkkinä riskitirittaiset käsitykset vähemmistöryhmien erilaisista näkemyksistä itseään kohtaan versus valtaväestön näkemys. **Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate** viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä.

Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työlainsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltä eri elämänalueilla.

Turvattomuuden ja eriarvoisuuden ehkäisemiseksi on hyvä kiinnittää huomiota myös kunnan sosiaaliseen kestävyteen. **Sosiaalinen kestävyys** on kokonaisvaltaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, joka mahdollistaa hyvän ja merkityksellisen elämän. Ytimenä on eriarvoisuuden kaventaminen ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, jota kunnat toteuttavat omassa toiminnassaan. Sosiaalista kestävyttä voi vahvistaa panostamalla: ihmisten osallisuuteen, ylisukupolvisen huono-osaisuuden ennaltaehkäisyyn, yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja eriarvoisuuden kaventamiseen. Väestösuhteiden huomioiminen osana ihmisten hyvinvointia edistää kuntalaisten välistä yhdenvertaisuutta. Nämä periaatteet tulee huomioida kunnan palvelurakenteissa. Monimuotoinen osallisuus on sosiaalisen kestävyden toteutumisen edellytys.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöllä tarkoitetaan tietoista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa arvioidaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja edistämistä toiminnan eri lohkoilla ja toteutetaan tarvittaessa perusteltuja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvohakuisia muutoksia toiminnan toteutukseen.

Oikeusministeriö kehittää hyvien väestösuhteiden politiikkaa osana yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja demokratian edistämisen työtä. ” Hyvillä väestösuhteilla tarkoitetaan sitä, että eri väestöryhmien välillä on positiivista vuorovaikutusta ja ryhmät suhtautuvat toisiinsa kunnioittavasti ja luottaen. Väestöryhmiä ovat esimerkiksi kielelliset, etniset, uskonnolliset ja vamma-ryhmät. Jokainen ihminen kuuluu useampaan väestöryhmään myös muun muassa ikänsä, sukupuolensa ja elämäntilanteensa mukaan. ” (<https://oikeusministerio.fi/hyvät-vaestosuhteet>). Keskeisiä osa-alueita ovat asenteet, turvallisuuden tunteet, vuorovaikutus ja osallisuus.

Seurantakohteita ovat muun muassa tietoisuus oikeuksista, tuen saatavuus ja luottamus päätöksentekoon.

2. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) täsmentää perustuslain oikeutta yhdenvertaisuuteen ja syrjinnän kieltoa. Lain tarkoituksena on 1) yhdenvertaisuuden edistäminen, 2) syrjinnän ehkäiseminen ja 3) syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvan tehostaminen. Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa, mutta ei kuitenkaan yksityis- eikä perhe-elämän tai uskonnonharjoituksen piirissä.

1) Yhdenvertaisuuden edistäminen

Viranomaisella, työnantajalla ja koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta tehokkaalla, tarkoituksenmukaisella ja oikeasuhtaisella tavalla. Lisäksi viranomaisella, työnantajalla (joiden palveluksessa on säännöllisesti enemmän kuin 30 henkilöä) ja koulutuksen järjestäjällä

tulee olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

2) Syrjinnän ehkäiseminen

Syrjintä ja vastatoimet, häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä ovat kielletty yhdenvertaisuuslaissa. Lain mukaan ketään ei saa syrjiä seuraavin perustein: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy.

3) Oikeusturvan tehostaminen

Syrjinnän tai vastatoimen kohteeksi joutuneella on oikeus saada oikeudenmukaisessa suhteessa teon vakavuuteen oleva hyvitys. Lisäksi syrjivä tai vastatoimien kiellon vastainen sopimusehto sekä yrityksen, yhdistyksen ja säätiön sääntöjen syrjivä tai vastatoimen kiellon vastainen määräys on mitätön. (<https://www.ouka.fi/media/3147/download>)

Rasismi on ihmisryhmän tai ihmisryhmän jäsenen ihmisarvon alentamista. Se tarkoittaa oletetun ihmisryhmän arvottamista esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella alempiarvoiseksi kuin muut ihmisryhmät. Rasismiin liittyy myös sukupuoleen liittyviä oletuksia.

Lain naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (1986/609) on tarkoitus 1) estää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Sukupuolen ilmaisu puolestaan määritellään sukupuolen esiin tuomiseksi pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Lisäksi lain on tarkoitus 2) edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä 3) parantaa naisten asemaa

erityisesti työelämässä. Lakia ei sovelleta yksityis- eikä perhe-elämän tai uskonnonharjoituksen piirissä.

1) Syrjinnän ehkäiseminen

Välitön ja välillinen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun tai henkilön fyysisiin sukupuolta ilmentäviin ominaisuuksiin on kielletty.

2) Tasa-arvon edistäminen

Viranomaisella, työnantajalla ja koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus edistää tasa-arvoa ja ennaltaehkäistä syrjintää suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti kaikessa toiminnassaan. Koulutuksen järjestäjällä ja työnantajalla on oltava tasa-arvosuunnitelma.

3) Naisten aseman parantaminen työelämässä

Naisten asemaa työelämässä parannetaan mm. huomioimalla julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpanoissa sukupuoli. Palkkakartoitusten avulla selvitetään perusteettomia palkkaeroja sukupuolien välillä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaki eivät yksinään takaa niiden sisältöjä, vaan lakien vaatimusten toteutuminen edellyttää tekoja. (<https://www.ouka.fi/media/3147/download>)

Kaikenlainen syrjintä on kiellettyä; välitön, välillinen, kohtuullisten mukautusten laiminlyönti, häirintä, ohje tai käsky syrjiä. Kiellettyä on myös läheissyrjintä, oletukseen perustuva syrjintä ja moniperusteinen syrjintä. Positiivinen erityiskohtelu ei ole syrjintää. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 14.2.2024. Hyvin suunniteltu- hanke).

Muodollinen yhdenvertaisuus

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus

3. TAVOITTEET YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON EDISTÄMISEKSI HATTULAN KUNNASSA

Hattulan kunnan toiminnallisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman, 2025–2030, laatimista varten perustettiin monialainen työryhmä, joka koostuu johtoryhmän, puolueryhmien, vammais- ja vanhusneuvoston, hyvinvointineuvoston, nuorisovaltuuston ja vähemmistön edustajista. Työryhmän nimesi kunnanjohtaja. Työryhmän tehtäväksi tuli laatia kuntaan toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma.

Suomessa yhdenvertaisuuden- ja tasa-arvon edistämisen sekä syrjinnän estämisen tulee lakeihin perustuen olla suunnitelmallista. Työryhmälle pidettiin tiivis alkukoulutus yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvistä asioista. Työryhmän kanssa sovittiin, että kuntalaisille tehdään kysely siitä, miten he kokevat turvallisuuden, osallisuuden, syrjinnän ja asenteet Hattulan kunnassa. Kyselyssä toivottiin myös parannusehdotuksia osallisuuden kehittämiseen ja väestöryhmien suhteiden parantamiseen.

Hyvä yhdenvertaisuussuunnittelu perustuu arviointiin ja osallistamiseen. Suunnitelma tulee päivittää kunnan strategian päivityksen yhteydessä. Tavoitteet ja toimenpiteet, mittarit ja vastuutahot on esitetty taulukossa 1.

4. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO KUNNAN ASIAKIRJOISSA

4.1. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyö esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

Hattulan kunnan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu ja hyväksytty valtuustossa. Hattulassa on kunnan esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka ohjaavat toimintaa ja edistävät tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Näihin on kirjattu mm. tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, sensitiivisyyteen ja inklusioon liittyvät toimintamallit ja asiat. Suunnitelmissa on määritelty lapsen yksilöllinen mahdollisuus toimia osallistuvana yhteisön jäsenenä, kehittää omia kykyjään sekä tehdä omia valintojaan omista lähtökohdistaan käsin; sukupuolestaan, syntyperästään, kulttuuritaustastaan tai muista lapseen liittyvistä syistä riippumatta.

4.2. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyö perusopetuksessa

Koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on edistää kouluissa tehtävää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Tasa-arvolain mukaan koulut ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Opetushallituksen ohjeistuksen mukaisesti tasa-arvosuunnitelma on jatkuva prosessi, jota tehdään yhteistyössä koko kouluyhteisön voimin. Suunnitelman laatimiseen kuuluvat seuraavat vaiheet: 1. tasa-arvotilanteen selvittäminen 2.toimenpiteiden valinta 3.kirjaaminen tai muu dokumentointi 4. hyväksyminen, 5.tiedottaminen, 6.toimeenpano,7.arviointijaseuranta.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä on syksyn 2023 aikana selvittänyt Parolan Yhteiskoulussa lähtötilannetta eri ryhmille suunnatuilla kyselyillä. Seuraavassa vaiheessa on valittu osa-alueet ja toimenpiteet, joiden ylläpitoon tai parantamiseen keskitytään kahden seuraavan lukuvuoden aikana. Seuraavaan suunnitelmaan sisältyy arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Hattulan kunnan peruskouluissa laaditaan tasa-arvosuunnitelma tasa-arvon edistämiseksi joka toinen vuosi, joten seuraava päivitys tehdään vuoden 2025 aikana ja suunnitelmatyöhön osallistetaan rehtorit, koulujen opiskeluhuoltoryhmät ja oppilaskuntien hallitukset. Työskentelyn pohjana käytetään Yhteiskoululla vuonna 2023 pilotoitua toimintamallia.

5. HATTULAN KUNNAN TOIMINTAPERIAATTEET YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON TOTEUTTAMISEKSI

5.1. Hattulan kunnan eettiset toimintaperiaatteet

Hattulan kunnassa on laadittu eettiset ohjeet, joiden tarkoitus on auttaa arvioimaan kunnan toiminnan eettisyyttä ja kehittämään toimintaa. Hattulan kunnan eettiset ohjeet perustuvat kunnan strategiaan, voimassa oleviin lakeihin ja hallintosääntöön, sekä Kuntaliiton ohjeeseen "Korruptio ja eettisyys kunnassa" (2018). Eettiset ohjeet koskevat koko kuntaorganisaatiota, mikä tarkoittaa, että työntekijöiden ja viranhaltijoiden lisäksi myös luottamushenkilöiden ja kunnan konserniyhtiöiden on sitouduttava toimimaan eettisten ohjeiden mukaisesti. Ohjeissa kuvataan myös

kunnan käytössä olevia keinoja ehkäistä ja puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin. Hattulan kunnan eettiset ohjeet hyväksyy kunnanvaltuusto.

5.2. Turvallisemman tilan periaatteet

Turvallisempi tila on ympäristö, joka on uhkaamaton ja kannustava ja jossa kaikki osallistujat voivat tuntea olonsa mukavaksi, uskaltavat ilmaista itseään ja jakaa kokemuksia pelkäämättä syrjintää tai kostoja. Turvallisemmassa tilassa voi toimia turvallisesti toisten kanssa. Seuraavassa taulukossa olevat turvallisemman tilan periaatteet otetaan käyttöön jokaisessa kunnan palvelussa, toimintayksiköissä ja kunnan päätöksenteossa.

Turvallisemman tilan periaatteet tekevät näkyväksi arvomaailman ja toimintatavat, jonka ytimessä on yhdenvertaisuus. Turvallisemman tilan periaatteet ovat yhdessä sovittuja menetelmiä, käytäntöjä ja toimintatapoja, jotka mahdollistavat ja tukevat ihmisten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja henkistä hyvinvointia.

TURVALLISEMMAN TILAN PERIAATTEET

KUNNIOITA toisen henkilökohtaista fyysistä ja psyykkistä tilaa.

KUNNIOITA toisen mielipiteitä, uskomuksia, kokemuksia ja eriäviä näkökantoja.

ÄLÄ pilkkaa, ivaa, halvenna, sysää syrjään tai nolaa ketään puheillasi, käytökselläsi tai teoillasi.

OLE VASTUUSSA omasta toiminnastasi ja käytöksestäsi.

ANNA TILAA. Kaikilla on mahdollisuus osallistua keskusteluun.

KUNNIOITA kaikkia, älä tee oletuksia (kenenkään seksuaalisuudesta, sukupuolesta, kansallisuudesta, etnisyydestä, uskonnosta, arvoista, sosioekonomisesta taustasta, toimintakyvystä tai terveydestä).

Ei kehonsyrjintää.

PUUTU häirintään, ÄLÄ jää sivustakatsojaksi.

5.3. Viestintä

Hattulan kunnan viestinnällä on keskeinen rooli yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämässä. Viestinnän tavoitteena on avoimuus ja saavutettavuus, jotta kaikki kuntalaiset saavat ajantasaista tietoa kunnan palveluista, päätöksenteosta ja ajan-kohtaisista asioista selkeästi, ymmärrettävästi ja helposti lähestyttävästi. Kunnan visuaalista ilmettä rikastetaan parhaillaan monikulttuurisuutta edustavilla kuvituksilla ja valokuvilla, jotka tuovat esiin kunnan moninaisuuden.

Kuntalaisilta kerätään aktiivisesti palautetta ja kotisivuja kehitetään jatkuvasti saavutettavammaksi, jotta viestintä palvelee mahdollisimman laajasti kaikkia kuntalaisia. Kunnan pääasiallinen viestintäkieli on suomi, mutta käännöspalveluiden tarvetta tarkistetaan jatkuvasti ja tarvittaessa sivuja käännetään myös muille kielille. Viestintä on osa jatkuvaa kehitystä, jonka avulla kunta pyrkii edistämään yhdenvertaisuutta ja kaikkien kuntalaisten osallisuutta.

6. YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON NYKYTILANNE HATTULASSA

6.1. Hattulan HYTE-kysely 2023

Hattulan kunta kartoitti aikuisväestön hyvinvoinnin ja terveyden tilaa syksyllä 2023 tehdyn HYTE-kyselyn avulla. Kysely on laajuudessaan ensimmäinen. Kysely on tarkoitettu toteuttaa joka toinen vuosi.

Osallisuusindikaattori muodostui kymmenestä väittämästä, jotka kartoittivat vastaajan kuulumisen tunteita, tekemisten merkityksellisyyttä sekä toimintamahdollisuuksia ja hallittavuutta.” Heikoimmin arvioitiin väittämät: Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin ja kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai

yhteisöön. Erittäin heikko osallisuuden kokemus oli yhdeksällä (9) prosentilla vastaajista.

Heikko osallisuuden kokemus korostui miesten ja toimintarajoitteisten joukossa. Työikäisten osallisuus oli parempi kuin nuorten ja iäkkäiden. Myös työttömät ja opiskelijat kokivat keskimääräistä hieman heikompaa osallisuutta. Yleinen turvallisuus koetaan erittäin hyväksi. Vain neljä vastaajaa kokee turvattomuutta.

6.2. Valtakunnallinen Kouluterveyskysely 2023

Valtakunnallinen kouluterveyskysely toteutetaan kahden vuoden välein perusopetuksen 4., 5., 8. ja 9. luokan oppilaille sekä lukioiden 1. ja 2. sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Kyselyn tuloksia (oppilaitoksen toimintaympäristöstä, turvallisuudesta, osallisuudesta, syrjinnästä, kiusaamisesta, häirinnästä ja oikeudenmukainen kohtelu) on käytetty tämän suunnitelman pohjana.

6.3. Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitus

Hattulan kunta on valittu mukaan toteuttamaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallia. Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma noudattaa **YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen** (LOS) keskeisiä tavoitteita eli lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen, yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja siihen, että lapsen etu on yhteiskunnassa ensisijaisesti otettava huomioon. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja sanoa mielipiteensä kaikkia itseään koskevissa asioissa, myös päätöksenteossa.

Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoituskyselyssä päiväkotikäiset, alakoululaiset sekä yläkoululaiset saivat vastata kyselyyn millaisena he kokevat asumisen Hattulassa, ja mitä parannettavaa heidän mielestään kunnassa on. Päiväkodissa

lasten kanssa käytiin keskustellen läpi edellä mainitut asiat. Näitä tuloksia käytettiin tämän suunnitelman pohjana.

6.4. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely syksy 2024

Kysely tehtiin lokakuussa 2024 kunnan sosiaalisen median ja kotisivujen kautta. Paperiversiona kyselyn pystyi täyttämään kirjastolla ja Punojankulmassa. Vastaajia oli 107. Vastaajat olivat iältään 17–85-vuotiaita ja mediaani-ikä oli 47 vuotta. Naisia vastaajista oli 71 %, miehiä 28 % ja muu 1 %. Vastaajista työssäkäyviä (myös yrittäjät) oli 68 %, eläkeläisiä 21 %, opiskelijoita 6 %, työttömiä 3 ja äitiyslomalla/sairauslomalla olijoita 2 %.

Osallisuusindikaattorin kymmenen väittämän summapistemäärä oli 78,5 / 100. Tulos on parantunut, sillä vuonna 2021 summapistemäärä oli 77 ja vuonna 2023 75.

Turvattomuutta koettiin tietyillä alueilla sekä liikenteestä johtuvana. Turvattomuutta aiheuttavat ylinopeudet, suojateiden kunnioittamisen puute, heijastimien käytön puute ja liikennejärjestelyt keskustassa.

län perusteella syrjintää koettiin sekä nuoruuteen että vanhuuteen liittyen muun muassa työhaussa sekä mielipiteiden arvostamisessa. Sukupuoleen perustuvaa syrjintää kokivat naiset ja tilanne liittyi usein työelämään. Vastaajat olivat kokeneet raskaussyrjintää ja vähättelyä omasta osaamisestaan. Työelämässä kohdattiin myös perhesuhteisiin liittyvää syrjintää lapsettomuudesta johtuen.

Mielipiteisiin, uskontoon ja poliittiseen suuntautumiseen perustuvat syrjintäkokeemukset johtuivat vastaajilla valtavirrasta poikkeavasta näkemyksestä. Mielipidesyrjintää ja poliittinen syrjintää kokeneet olivat kohdanneet suoraa nimittelyä, kun taas uskontoon liittyvä syrjintä ilmeni ennakkoluuloina ja paheksuntana omaa uskontoa ja sen harjoittamista kohtaan.

Kuntalaiset toivoivat osallisuuden lisäämisen keinoina erilaisten kyselyiden toteuttamista, yhteisöllisyyden lisäämistä tapahtumien ja talkoiden avulla sekä kuntalaisten osallistamista eri keinoin kunnan päätöksentekoon. Osallisuutta toivottiin kehitettävän myös tiedon jakamisen kautta sekä viestintää lisäämällä kunnan palveluista monipuolisesti. Väestöryhmien välisiä suhteita voidaan vastaajien näkemyksen mukaan parantaa kohtauttamalla erilaisia, eri-ikäisiä ja eri taustoista tulevia ihmisiä.

Viestinnällä on myös tärkeä rooli ymmärryksen lisäämisessä. Viestinnässä tulisi näkyä erilaisia ihmisiä, mutta toisaalta myös aktiivisesti viestiä eri väestöryhmistä, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, eri uskontokuntien edustajista sekä ulkomaalaistaustaisista henkilöistä. Koulun rooli tietoisuuden lisäämisessä nousi esiin vastauksissa esimerkiksi kouluvierailujen kautta sekä tuomalla esille eri kulttuureja ja väestöryhmiä (romanit, seksuaalivähemmistöt).

Vastaajat toivat esille myös jokaisen henkilökohtaista vastuuta käyttäytyä ystävällisesti ja suvaitsevaisesti sekä puuttua välittömästi asiattomiin puheisiin ja

tekoihin. Nostettiin myös jo lasten kasvattamisessa toisten ihmisten kunnioittamisen opettelu. Muutamassa vastauksessa koettiin tärkeänä näkyvät kannanotot tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta.

Lisäksi vastaajat kokivat tärkeänä tasapuolisten palveluiden tarjoamisen kaikille ikäryhmille asuinpaikasta riippumatta sekä puuttumisen eri väestöryhmien ongelmiin. Kunnan toimet osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ovat meillä hyvään suuntaan.

7. ASIAKAS- JA ASUKASOSALLISUUS

7.1. Palautemahdollisuus

Hattulan kunta ylläpitää kuntalaisia ja muita verkkosivuilla vierailijoita varten sähköistä palautekanavaa verkkosivuilla (hattula.fi/palaute) ympäri vuorokauden. Palautekanavan kautta kuntalainen voi lähettää kehittämissuhteita, kysymyksiä ja viikailmoituksia. Kanavan kautta vastaanotetaan myös epäasialliseen palveluun liittyvää palautetta. Palautekanavan kautta vastaanotetaan vuosittain satoja viestiä. Palaute ohjautuu kunnan kirjaamoon, josta kirjaamon työntekijä ohjaa viestin oikealla taholla edelleen vastattavaksi. Yhteystietonsa kirjanneiden palautteita käsitellään arkisin virka-ajan puitteissa. Kirjaamosta ohjattavat palautteet välitetään nopeasti, yleensä viimeistään seuraavan arkipäivän kuluessa. Ilman yhteystietoa annettuun palautteeseen ei voi saada vastausta.

7.2. Kyselyt, asukastilaisuudet, kylätoiminta ja kolmannen sektorin osaamisen ja palvelujen hyödyntäminen

Yleisötilaisuudet ovat mm. osa kaavoitusprosessia. Esimerkiksi Tyrvännönniemen osayleiskaavan tekoprosessin osana on alueella ollut kaksi yleisötilaisuutta. Niiden lisäksi kaavoitusprosessia edelsi alueella toteutetut asukkaiden omaehtoinen

kyläsuunnitteluprosessi. Eräänä asukkaiden osallistumisen kanavana on osallistavaa budjetointia, nimellä Hattula-aloite. Vuosittain toimintaan varatun 20.000 € erän käytöstä pääsevät päättämään 12 vuotta täyttäneet Hattulan vakituiset tai loma-asukkaat. Lakimääräisten vaikuttamistoimielinten ohella Hattulassa toimii myös hyvinvointineuvosto.

Kylien kanssa yhteistyön foorumina toimivat kumppanuuspöydät. Ne kokoontuvat 2–3 kertaa vuodessa käsittelemään yhteisiä kehittämissasioita (tapahtuman järjestäminen, korjausta vaativa ongelma jne.). Kumppanuuspöydät ovat pääosin kahden tai useamman kylän yhteisiä, mutta osa niistä koskee vain yhtä kylää. Tällä hetkellä kumppanuuspöytiä on 5 kappaletta. Kaikille Hattulan kylille yhteinen kylien tapaaminen kokoontuu myös 2–3 kertaa vuodessa. Kolmannen sektorin toimijoiden osallistumisen ja palvelujen käytön lisääminen kuntalaisten palveluissa (liikuntapalvelut, harrastus- ja kerhotoiminta, vertaispalvelut, kokemusasajien käyttö).

7.3 Osallistava budjetointi

Osallistava budjetointi tarjoaa asukkaille mahdollisuuden päättää, mihin yhteisiä varoja käytetään. Hattulassa osallistuvan budjetoinnin toimintamalleina ovat Aktiivisuusraha, Hattula-aloite ja Kuntalaisäänestys.

Aktiivisuusraha on helppo ja kevyt toimintamalli, jolla oman idean toteuttamiseen voi hakea rahaa. Aktiivisuusrahaa voi hakea esimerkiksi kaveri- tai harrastusporukka, yritys tai yhdistys. Myös alaikäiset voivat hakea aktiivisuusrahaa, kun ryhmällä on nimetty vastuaikuinen. Hakijan tehtävänä on kuvata hakulomakkeelle toimenpiteen idea, toteuttaa idea hakuvuoden loppuun mennessä sekä raportoida

toteutus kuvaamalla syntyneet kustannukset sekä toteutettu toimenpide lyhyen artikkelin ja valokuvien avulla.

Mikäli hakijalla ei ole mahdollisuutta toteuttaa ideaansa tai idea vaatii Aktiivisuusrahan ehtoja suurempaa budjettia, on mahdollista tehdä aloite kunnalle. Hattulaaloitteita kerätään kerran vuodessa. Ideoiden keräämisen jälkeen kaikki aloitteet käsitellään ja niiden toteuttamiskelpoisuus sekä kustannukset arvioidaan. Kriteerien mukaiset aloitteet tulevat äänestettäviksi. Kaikilla yli 12-vuotiailla kuntalaisilla ja vapaa-ajan asukkailla on mahdollisuus äänestää suosikkiaan tehtyjen aloitteiden joukosta. Kunta toteuttaa ideoita saadun äänimäärän mukaisessa järjestyksessä äänestystä seuraavana vuonna niin monta kuin valtuuston toimintaan varaama määräraha riittää.

Asukkaiden on lisäksi mahdollista osallistua päätöksentekoon myös kuntalaisäänestyksen kautta. Äänestykset toteutetaan tarvittaessa kunnan toimesta.

7.4. Hyvinvointineuvosto

Hyvinvointineuvosto on foorumi, jonka avulla vahvistetaan osallisuutta ja lisätään vuoropuhelua asukkaiden ja kuntaorganisaation kesken Hattulassa. Hyvinvointineuvoston tehtäviin kuuluu: 1) osallistuu hyvinvointisuunnitelman ja –kertomuksen tekoon sekä niiden seurantaan, 2) tekee esityksiä aktiivisuusrahan jaosta, 3) nimeää Vuoden vapaaehtoistoimijan, 4) tekee aloitteita ja kannanottoja toimialallaan, 5) vastaa yhteydenpidosta kunnan suuntaan yhdistys- ja asuinalueisiin liittyvissä asioissa sekä 6) kehittää yhteistyötä hyvinvointialalla yhdistys- ja asuinalueisiin liittyvissä asioissa.

Kunnanhallitus nimeää hyvinvointineuvoston jäsenet ja näiden henkilökohtaiset varajäsenet. Neuvosto koostuu asuinalueiden kumppanuuspöytien, Hattulassa

toimivien yhdistysten, nuorisovaltuuston, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston edustajista.

7.5. Vanhusneuvosto

Vanhusneuvosto on kunnan ja sen alueella asuvien vanhusten, heidän omaistensa sekä eläkeläis- ja vanhusjärjestöjen yhteistyöelin. Vanhusneuvoston tehtäviin kuuluu: 1) edistää vanhusten, eläkeläis- ja vanhusjärjestöjen sekä kunnan välistä yhteistyötä ja tukea ikäihmisten osallistumista ja vaikuttamista kunnalliseen päätöksentekoon, 2) seuraa vanhusten palvelutarpeiden kehitystä kunnassa, 3) seuraa vanhuksille tarkoitettujen palvelujen, tukitoimien ja muiden etuuksien kehitystä kunnassa, 4) seuraa kunnan yleisiin oloihin vaikuttavaa kunnallishallinnon päätöksentekoa vanhusten kannalta, 5) seuraa ympäristön suunnittelua ja toteutusta ja vaikuttaa siten, että julkiset tilat soveltuvat myös vanhusten, vammaisten ja sairaiden tarpeisiin, 6) antaa lausuntoja eri viranomaisille vanhuuteen liittyvissä asioissa, 7) huolehtia käsittelemiensä asioiden tiedottamisesta ja 8) hoitaa muut vanhusneuvoston toimialaan kuuluvat ja kunnanhallituksen määräämät tehtävät.

7.5.1. Kanta-Hämeen alueellinen vanhusneuvosto

Jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kunkin kunnan vaikuttamistoimielimestä valitaan yksi jäsen ja varajäsen. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston niin sanotuilla kunta- paikoilla on siten 11 jäsentä ja 11 varajäsentä. Lisäksi aluehallitus nimeää hyvinvointialueen vanhusneuvostoon kolme edustajaa. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston sihteerinä toimii Oma Hämeen hyvinvoinnin edistämisen päällikkö.

7.6. Vammaisneuvosto

Vammaisneuvosto on hattulalaisten vammaisten, heidän omaistensa, vammaisjärjestöjen ja kunnan yhteistyöelin. Vammaisneuvoston tehtävänä on: 1) edistää viranomaisten, vammaisten ja vammaisjärjestöjen yhteistoimintaa Hattulassa, 2) seurata vammaisten tarpeiden kehitystä Hattulassa, 3) seurata kunnan yleisiin oloihin vaikuttavaa kunnallishallinnon päätöksentekoa vammaisten kannalta, 4) edistää vammaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnallishallinnon päätöksentekoon, 5) edistää vammaisten tasa-arvoista osallistumista yhteiskunnan eri toimintoihin, 6) seurata vammaisille tarkoitettujen palvelujen, tukitoimien ja muiden etuuksien kehitystä Hattulassa, 7) antaa lausuntoja eri viranomaisille, 8) tiedottaa käsittelemistään asioista ja 9) valmistella toimintasuunnitelma sekä hoitaa muut toimialaansa kuuluvat tehtävät.

Kunnanhallitus valitsee vammaisneuvostoon toimikauttaan vastaavaksi ajaksi kahdeksan jäsentä. Jäsenistä viisi on vammaisjärjestöjen ehdottamia jäseniä, kolme muuta ovat kunnan edustajia. Kaikilla jäsenillä on myös varajäsenet. Kunta osoittaa vammaisneuvoston sihteerin.

7.6.1. Kanta-Hämeen alueellinen vammaisneuvosto

Jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa/seudulla toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kunkin kunnan vaikuttamistoimielimestä valitaan yksi jäsen ja varajäsen. Niin ikään seudullisesti järjestäytyneestä Forssan seudun vammaisneuvostosta on valittu kuntakohtaisesti edustaja ja varajäsen. Hyvinvointialueen vammaisneuvoston niin sanotuilla kuntapaikoilla on siten 11 jäsentä ja 11 varajäsentä. Lisäksi aluehallitus nimeää kolme edustajaa. Hyvinvointialueen vammaisneuvoston sihteerinä toimii Oma Hämeen kehittämispäällikkö.

7.7. Nuorisovaltuusto

Hattulan kunnassa on vuoden 2008 lopusta alkaen toiminut virallisesti nuorisovaltuusto. Kuka tahansa hattulalainen 13–18-vuotias (valintapäivänä alle 19-vuotias) nuori voi pyrkiä nuorisovaltuuston jäseneksi. Nuorisovaltuustossa on tällä hetkellä 15 jäsentä. Yksi valtuustokausi kestää kaksi vuotta, vaihtuen lokakuun alusta. Nykyinen kausi alkoi 1. lokakuuta 2023.

Nuorisovaltuustossa nuorisovaltuutetut toimivat 1) nuoria koskevien asioiden asiantuntija- ja yhteistyötahoina, 2) opitaan kokouskäytäntöjä (puheenjohtaja, sihteeri jne. valitaan nuorten keskuudesta), 3) ajetaan nuoria koskevia asioita (nuoret tekevät aloitteita lautakuntiin), 4) nuorisovaltuutetut edustavat kunnan eri lautakunnissa ja valtuustossa puheoikeudella, 5) opitaan tapahtumien järjestämistä, markkinointia ja tiedottamista ja 6) nuorisovaltuusto järjestää kunnan nuorisotoimen tukemana erilaisia tapahtumia ja teemapäiviä nuorille.

7.7.1. Kanta-Hämeen alueellinen nuorisovaltuusto

Nuorisovaltuuston jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien nuorisovaltuustojen jäsenistä niin, että kustakin nuorisovaltuustosta nimetään kaksi edustajaa ja varaedustajaa. Hyvinvointialueen nuorisovaltuuston niin sanotuilla kunta-paikoilla on siten 22 jäsentä ja 22 varajäsentä. Lisäksi valtuustoon kuuluu kolme aluehallituksen nimeämää edustajaa. Nuorisovaltuustoon voidaan valita lisää nuoria niin sanotuille vapaille paikoille. Vapaille paikoille valitaan nuoria avoimen haun kautta toimikaudeksi.

8. SANASTO

Sanasto sisältää käsitteitä ryhmiteltynä tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, syrjintään, intersektionaalisuuteen ja rasismiin liittyen.

Tasa-arvoon liittyviä käsitteitä

Tasa-arvo tarkoittaa eri sukupuolten tasapuolisia oikeuksia ja mahdollisuuksia, sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista.

Päätöksenteossa tasa-arvo tarkoittaa, että päätöksiä tehdään sukupuolten kannalta mahdollisimman oikeudenmukaisella tavalla.

Muodollinen tasa-arvo tarkoittaa, että sukupuolia koskevat samat säädökset. Samanlainen kohtelu ei kuitenkaan takaa tasa-arvon toteutumista joka tilanteessa.

Mahdollisuuksien tasa-arvo tarkoittaa, että eri sukupuolille taataan todelliset yhtäläiset mahdollisuudet.

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Sukupuoli-identiteetti on yksilöllinen, eikä se välttämättä vastaa henkilölle syntyessä määriteltyä sukupuolta.

Sukupuolen moninaisuus kuvaa, kuinka kokemus omasta sukupuolesta on yksilöllinen. Osa kokee olevansa mies tai nainen, osan kokemus ei mahdu tähän kahtiajakkoon.

Binäärinen sukupuoli viittaa kaksinapaiseen ajattelutapaan sukupuolesta. Ei-binäärinen henkilö ei koe sukupuoli-identiteettinsä sopivan mies-nainen-jaotteluun.

Cis-sukupuoli tarkoittaa, että henkilön sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu ovat hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen mukaisia. Suurin osa ihmisistä kokee olevan cissukupuolisia.

Transsukupuolisuus tarkoittaa, että henkilön sukupuoli-identiteetti ei vastaa hänen syntymässä määriteltyä sukupuoltaan.

Muunsukupuolisuus tarkoittaa, että henkilö ei koe olevansa nainen tai mies, vaan jotain muuta.

Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla tavalla.

Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa ajattelutapaa, jossa huomioidaan sukupuoli ja siihen kytkeytyvät normit sekä niiden vaikutukset yksilöön ja laajemmin yhteiskuntaan.

Heteronormatiivisuus tarkoittaa sisäistettyä ajattelutapaa, jossa heterous nähdään automaattisesti kaikkia muita suuntautumisia toivotumpana, luonnollisempana ja parempana.

Hetero-oletus tarkoittaa, että kaikkien ihmisten ajatellaan lähtökohtaisesti olevan heteroseksuaaleja ja cissukupuolisia.

Suvaus eli sukupuolivaikutusten arviointi tarkoittaa päätösten ja toimenpiteiden eri sukupuoliin kohdistuvien vaikutusten arviointia.

Sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa sukupuolten tasa-arvon edistämisen strategiaa, jonka avulla tarkastellaan miten talouteen liittyvät päätökset vaikuttavat eri sukupuoliin ja miten eri toimenpiteet joko edistävät tai heikentävät sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä

Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Muodollinen yhdenvertaisuus tarkoittaa, että samanlaisessa tilanteessa ihmisiä kohdellaan samalla tavalla tai niin sanotusti tasapäisesti. Koska ihmiset tulevat erilaisista taustoista, ei muodollinen yhdenvertaisuus takaa yhdenvertaisuuden toteutumista.

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus tarkoittaa, että samanlaisesta tai tasapäistävästä kohtelusta poiketaan heikommassa asemassa olevan tukemiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Saavutettavuus tarkoittaa palvelujen, viestinnän ja verkkopalvelujen helppoa lähestyttävyyttä jokaiselle ihmiselle. Esimerkiksi eri kielillä viestiminen, selkokielen

käyttö, ruudunlukuohjelmaystävälliset verkkosivut sekä saman tiedon välittäminen digitaalisesti ja printattuna edistävät saavutettavuutta.

Esteettömyys tarkoittaa fyysisen ympäristön, kuten rakennusten, ulkoalueiden tai julkisten liikennevälineiden saavutettavuutta. Esimerkiksi sitä, että tilassa on mahdollista liikkua pyörätuolilla.

Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Syrjintään liittyviä käsitteitä

Syrjintä tarkoittaa, että ihmistä kohdellaan perusteettomasti huonommin jonkin henkilökohtaisen syyn perusteella. Syrjintä on kielletty lainsäädännöllä.

Syrjintäperusteita on yhdenvertaisuuslaissa määritelty neljatoista: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vamma, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy.

Välitön eli suora syrjintä tarkoittaa epäsuotuisampaa kohtelua muihin samassa asemassa oleviin nähden.

Välitön sukupuoleen perustuva syrjintä määritellään tasa-arvolaisissa naisten ja miesten asettamiseksi eri asemaan sukupuolen perusteella, raskaudesta tai

synnytyksestä johtuvasta syystä tai sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Välillinen eli epäsuora syrjintä on näennäistä puolueettomuutta, mutta tosiasiallista henkilön asettamista epäedullisempaan asemaan suhteessa toisiin.

Välillinen sukupuoleen perustuva syrjintä on eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden

neutraalilta vaikuttavan säännöksen nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan.

Läheissyrjintää voi kokea henkilö, joka on syrjinnän vaarassa olevaan ryhmään kuuluvan henkilön läheinen, ystävä, tuttu tai sukulainen.

Ohje tai käsky syrjiä tarkoittaa ohjeistuksen tai käskyn antamista, joka johtaa syrjintään.

Häirintä on henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista ja tosiasiallista loukkaamista niin, että siitä syntyy uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirintä on syrjinnän muoto.

Seksuaalinen häirintä on tarkoituksellista sanallista, sanatonta tai fyysistä seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkilön koskemattomuutta.

Sukupuoleen perustuva häirintä on tarkoituksellista ei-seksuaalista sanallista, sanatonta tai fyysistä ei-toivottua käytöstä, joka perustuu henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun.

Vihapuhe on puhetta, kirjoituksia, symboleja, kuvia, musiikkia tai muuta viestintää, joka levittää, lietsoo, edistää tai pyrkii oikeuttamaan vihaa yksittäistä ihmistä tai ihmisryhmää kohtaan. Tarkoituksena on usein luoda kuva vähemmistöryhmän edustajista epäluotettavina tai alempiarvoisina. Vihapuhe voi myös pyrkiä hiljentämään vihapuheen kohteen. Vihapuhe voi liittyä esimerkiksi ihonväriin, etniseen

alkuperään, uskontoon, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoleen.

Kohtuulliset mukautukset tarkoittavat tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joiden avulla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus käyttää palveluja tai työskennellä.

Positiivinen erityiskohtelu on tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän olosuhteita parantava toimenpide, joka tähtää yhdenvertaisuuden edistämiseen tai turvaamiseen.

Moniperustaiseen syrjintään liittyviä käsitteitä

Intersektionaalisuudella tarkoitetaan, että yksilön kokemukset ja asema yhteiskunnassa määräytyvät useiden eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Perusajatus intersektionaalisuudessa on se, että ihmisen identiteetti ei ole yksiulotteinen vaan monitahoinen, johon erilaiset tekijät vaikuttavat samanaikaisesti. Tekijöitä voivat olla esimerkiksi sukupuoli, etnisuus, yhteiskuntaluokka, seksuaalinen suuntautuminen, vammaisuus ja uskonto. Intersektionaalisuus korostaa ymmärrystä ja ottaa huomioon yksilöissä eri tekijöiden yhteisvaikutukset viitatessa eriarvoisuuteen, syrjintään ja oikeudenmukaisuuteen. Intersektionaalinen näkökulma auttaa luomaan monipuolisemman ja oikeudenmukaisemman näkemyksen yksilöiden kokemuksista ja yhteiskunnallisista haasteista. Esimerkki intersektionaalisesta näkökulmasta: naisen kokemus yhteiskunnassa voi olla erilainen riippuen siitä, millaisesta uskonnollisesta tai sosiaalisesta taustasta hän tulee.

Moniperusteinen syrjintä tarkoittaa usean syrjintäperusteen vuoksi syrjimistä. Moniperusteisen syrjinnän poistamiseksi voidaan tarvita useampien tekijöiden, kuten sukupuolen, etnisen taustan tai toimintakyvyn samanaikaista tarkastelua.

Moninkertaiseksi syrjinnäksi kutsutaan tilannetta, jossa henkilö kohtaa syrjintää useammassa kuin yhdessä tilanteessa eri perusteilla. Kumulatiivisessa syrjinnässä henkilö kokee syrjintää samassa tilanteessa useammalla perusteella. Risteävässä syrjinnässä eri syrjintäperusteet risteävät yhdessä ja samassa tilanteessa tuottaen erityisiä syrjinnän muotoja.

Rasismiin liittyviä käsitteitä

Rakenteellinen rasismi tarkoittaa yhteiskunnan toimintaan, lakeihin ja palveluihin piiloutuvaa syrjintää. esimerkiksi työelämässä, koulutuksessa ja palveluissa olevia syrjiviä toimintatapoja ja prosesseja, joissa organisaatiot, yritykset ja virastot syrjivät joko välittömästi tai välillisesti tiettyjä ihmisryhmiä.

Arjen rasismi tapahtuu rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Se voi ilmetä muun muassa rasistisina vitseinä, fyysisen etäisyyden ottamisena, pahan puhumisenä tai nimittelynä (huutelu). Se on valtaväestön toimintaan iskostuneita tapoja ja ajattelumalleja, jotka näennäisestä huolettomuudestaan tai mahdollisesti perustuvat hyvälle aikomuksille ja saattavat näyttäytyä viattomilta –tai ainakin tavallisilta “tavoilta”, jotka asettavat vähemmistöt alisteiseen asemaan monella eri tapaa.

Sisäistetty rasismi tarkoittaa vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden tai ryhmien sisäistämiin ajatuksiin itsensä vähättelystä ja omien mahdollisuuksien kieltämistä. Kokemuksena, että jotenkin ansaitsee tulla kohdelluksi rasistisesti ja itsensä

vähättelynä vähemmistöön kuulumisen vuoksi. Äärimmäisenä muotona häpeää, it-sesyytöksiä ja syrjäytymistä.

Antirasismi tarkoittaa aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Antirasismien avulla vähennetään etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä

Tavoitteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi.

TAULUKKO 1

Kuntastrategian tavoitteet 2022–2030: Hyvinvoiva kuntalainen, mahdollistava ilmapiiri ja kestävä kehitys.

STRATEGIA	TAVOITE	TOIMENPIDE	MITTARI	VASTUU JA SEURANTA
Hyvinvoiva kuntalainen	- turvallisen ympäristön huomioiminen	- parannetaan pelkoa herättävien paikkojen turvallisuutta lisäämällä valaistusta ja opastus- ja ohjausmerkkejä kiellettyyn	Toimenpiteiden määrä	Johtoryhmä, elinvoimajohtaja
	- esteettömyys kunnan toimintaympäristöjen suunnittelussa ja palveluiden toteutuksessa	- huomioidaan erityisryhmät, kuten vammaiset henkilöt kunnan toimintaympäristöjen suunnittelussa	erityisryhmiä on kuultu päätöksenteossa	Johtoryhmä, elinvoimajohtaja
	- saavutettavuus palveluntuotannossa eri käyttäjäryhmille	- avustajien käyttömahdollisuuksien lisääminen ja parantaminen palvelujen käytössä	- uudet tilat suunnitellaan esteettömiksi	Elinvoimajohtaja

	<p>- kuntalaisyhteistyön tiivistäminen</p> <p>- häirintä, julkisten tilojen turvattuus</p>	<p>- kolmannen sektorin (yhdistykset ja toimijat) osaamisen ja palvelujen käytön tehostaminen kuntalaisten palveluissa</p> <p>Tapahtumien järjestämisessä jalkaudutaan eri puolille Hattulaa ja hyödynnetään järjestöjen ja kylien panosta tapahtumien järjestämisessä</p> <p>- turvallisemman tilan periaatteet otetaan käyttöön nuoriso-, kulttuuri-, kirjasto- ja liikuntapalveluissa</p> <p>- viestitään ja pyritään edistämään turvallisemman tilan periaatteita myös järjestöjen toiminnassa</p>	<p>-kolmannen sektorin toimijat ovat mukana tuottamassa palveluita</p> <p>Osallistuneiden järjestöjen määrä</p> <p>1. Turvallisemman tilojen periaatteet on otettu käyttöön.</p> <p>2. Turvallisemman tilojen periaatteita ei ole otettu käyttöön.</p>	<p>Järjestöt, yhdistykset</p> <p>Johtoryhmä, elinvoimajohtaja</p> <p>Palvelualuepäälliköt, yhdistykset, järjestöt, kylätoimikunnat</p>
--	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none">- kunta osallistuu vuosittaisiin teeman mukaisten tapahtumien viestintään- lasten oikeuksien edistäminen	<ul style="list-style-type: none">- Lasten oikeuksien viikko- Rasisminvastainen viikko- Liikenneturvallisuusviikko- Vanhustenviikko- lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotto päätöksenteossa	<p>Näkyvyyden lisääminen Näkemyksen kysyminen</p> <p>Lapsivaikutusten arviointi on otettu käyttöön päätöksenteossa</p>	<p>Johtoryhmä, palvelualuepäälliköt</p> <p>Johtoryhmä, kunnanhallitus</p>
Mahdollistava ilmapiiri	<ul style="list-style-type: none">- häirintä poliittisessa päätöksenteossa	<ul style="list-style-type: none">- otetaan käyttöön turvallisemman tilan periaatteet	<p>1. Turvallisemman tilojen periaatteet on otettu käyttöön.</p>	Johtoryhmä, kunnanhallitus

	<p>- kuntalaisten osallistaminen päätöksenteoon</p>	<p>päätöksenteossa, koulutuksissa ja palaverissa</p> <p>- luottamushenkilöille ja kunnan henkilöstölle järjestetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokoulutusta</p> <p>- kyselyt kuntalaisille eri päätöksenteon asioista</p> <p>- kunnan päättäjät jalkautuvat eri tilaisuuksiin</p> <p>- järjestetään yhteisiä keskustelutilaisuuksia</p>	<p>2. Turvallisemman tilojen periaatteita ei ole otettu käyttöön.</p> <p>Osallistujien lukumäärä</p> <p>1. On tehty 2. Ei ole tehty</p> <p>1. Jalkautunut 1–3 tapahtumaan 2. Jalkautunut yli 3 tapahtumaan</p> <p>1. keskustelutilaisuuksia on järjestetty 2. keskustelutilaisuuksia ei ole järjestetty</p>	<p>Johtoryhmä, kunnanhallitus</p> <p>Johtoryhmä, kunnanhallitus, palvelualuepäälliköt</p>
--	---	---	---	---

		- lisätään tietoisuutta turvallisemman tilan periaatteista	1. Tietoisuus on lisääntynyt 2. Tietoisuus ei ole lisääntynyt	
Kestävä kehitys	- jokainen työntekijä edistää omassa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa	- sisällytetään yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmat kaikkien toimintaan	Kuntalaisten kokemus/kyselyt	Johtoryhmä, kunnanhallitus, palvelualuepäälliköt

	- viestintä kunnan eri palveluista	- viestitään kunnan palveluista monipuolisesti/varmistetaan kaikkien palveluiden näkyminen viestinnässä - mahdollistetaan eri kieliryhmien tiedottaminen ja viestintä	Jokaisella palvelualueella on oma viestintäsuunnitelma, kyllä/ei	Johtoryhmä, kunnanhallitus, viestintätiimi
--	------------------------------------	--	--	--

LÄHTEET

Hämeenlinnan kaupungin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Kaikkien Hämeenlinna. <https://www.hameenlinna.fi/hallinto-ja-talous/organisaatio/kaikkien-hameenlinna/>

Kouluterveyskysely. [Kouluterveyskysely - THL](#).

Kuntalaki (410/2015) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta (101/2023)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230101>

Laki yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (1192/2022)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221192>

<https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Oikeusministeriö. Hyvät väestösuhteet. <https://oikeusministerio.fi/hyvät-vaestosuhteet->

Oulun kaupungin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. <https://www.ouka.fi/media/3147/download>

KOULUTUKSET

Honkasalo Julian. Verkkoviha ja maalittaminen. Luento. 31.10.12024. Linkin saa hyvinvointipäälliköltä.

Saavutettavat asiakirjat verkossa. Celia, eOppiva. <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/saavutettavat-asiakirjat-verkossa/>

Saavutettavuus ja digipalvelulain vaatimukset. AVI, eOppiva. <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/saavutettavuus-ja-digipalvelulain-vaatimukset/>

Sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus – Miksi ja Miten? eOppiva, STM, THL. <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/sukupuolten-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus-miksi-ja-miten/>

SÄHKÖPOSTILISTAT JA VERKOSTOKIRJEET

Thl, ajankohtaista, uutiskirjeet. [Uutiskirjeet - THL](#).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioiden tiedotuslista. [Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioiden tiedotuslista - THL](#).

TUTKIMUSTIETOA

Eri ryhmät ja väkivalta. [Eri ryhmät ja väkivalta - THL](#)-

Huono-osaisuus Suomessa. [karttasovellus](#).

Ihmisoikeuskeskuksen julkaisut. [Ihmisoikeuskeskuksen julkaisut - Ihmisoikeuskeskus / Människorättscentret / Human Rights Centre](#).

Kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma 2020-2023. [Kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma 2020-2023 - Oikeusministeriö](#).

Kototietokanta. [Kototietokanta kertoo maahanmuuttajaväestöstä Suomessa | Kotoutuminen](#).

MoniSuomi-tutkimus. [Tulokset - THL](#).

Oikeusministeriön yhdenvertaisuus.fi-sivusto. [Policy Briefit - Yhdenvertaisuus](#).

Osallisuuden mittaaminen. [Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta - THL](#).

Perusoikeusbarometrin tulokset ja -julkaisu. [Tilastoja syrjinnästä - Yhdenvertaisuus](#)

Sotkanet. [Etusivu - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki](#)

Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta. [Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta | Tilastokeskus](#).

Tasa-arvobarometri. [Tasa-arvobarometri 2017 - Valto](#).

Tasa-arvoinfograafit koulutuksesta. [Tasa-arvoinfograafit koulutuksesta - THL](#).

Tasa-arvovaltuutetun julkaisut. [TASA-ARVOVALTUUTETUN KERTOMUS EDUSKUNNALLE 2022](#).

Terve Suomi-tutkimus. [Terve Suomi -tutkimus - THL](#).

Thl:n maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus -sivusto. [Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus - THL](#).

Tilastokeskus. [Sukupuolten tasa-arvo | Tilastokeskus](#).

Työelämän segregaatio. [Tasa-arvoinfograafit työelämän segregaatiosta - THL](#).

Työllisyys ja työolosuhteet. [Tasa-arvoinfograafit työllisyydestä - THL](#).

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko. [Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko - Valto](#).

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomukset sekä muut julkaisut ja selvitykset. [Julkaisut | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#).

hattula

Hattulan kunta
Pappilanniementie 9
13880 Hattula

www.hattula.fi
etunimi.sukunimi@hattula.fi
hattulan.kunta@hattula.fi